

150 de ani de la naștere Vasyl Stefanyk (1871-1936)¹ *Autobiografie*

Tatăl meu, Semen, și mama – Oksana au murit, și au murit și surorile mele – Maria (mai mare decât mine cu doi ani) și Paraska, și frății mei – Iurko și Volodymyr. De la mama vitregă, trăiesc acum patru surori și un frate. Soția mea, Olha, din neamul Hamorak, a murit la începutul anului 1914 și mi-a lăsat trei băieți: pe Semen, acum student, și pe Kiril și Iurko, liceeni în Kolomyia. Am rămas văduv. Acestea sunt trecutul și prezentul familiei mele în cifre.

Încă de mic copil știam, din discuțiile părinților mei, că trebuie să merg la școală. Tatăl meu, țăran înstărit, locuia în apropierea moșierului localnic, Iosif Teodorovyci. Acesta era pe-atunci un bărbat chipeș, prietenul sătenilor, participant la răscoala lui Garibaldi și la mișcările de eliberare poloneze din 1863. El l-a și sfătuit pe tata să-și dea fiul cel mare la școală. Argumentul era acela că băiatul știa foarte bine *Tatăl nostru*. Acel *Tatăl nostru* ne dădea mie și surorii mele Maria multă bătaie de cap. Mama muncea din greu ziua, iar, seara, când ne întorceam cu vitele acasă, ne lua somnul instantaneu, încât nu ne puteau trezi nici măcar la cină, necum să spunem rugăciunile de seară sub supravegherea ei. Iar biata de ea a găsit o soluție: în fiecare duminică, înainte de culcare, ne spunea șapte rugăciuni interminabile, să ne ajungă până duminica viitoare. Era greu să stai în genunchi, și, după îndelungi negocieri, mama ne lăsa să ne punem cojocelul. După rugăciune, eram răsplătiți fie cu plăcinte, fie cu un cubuleț de zahăr. Ne jucam, pe imaș, cu copiii până seara târziu. Așa bătaie de cap aveam cu Dumnezeu, dar cu dracul era și mai rău. Aveam mai mulți argați, și mai bătrâni, și mai tineri, iar eu trăiam în prietenie tot mai strânsă cu ei; le dădeam tutunul tatălui și tot ceea ce ei îmi cereau. Drept răsplată, îmi spuneau multe povești și-mi arătau locurile unde înnoptează vrăjitoarele, strigoii, unde se arată morții și unde locuiesc adevărații draci.

– Tu prefă-te că dormi și așteaptă până mama ta va merge la culcare și, cu siguranță, vei vedea cum le pregătește, în străchini, dracilor mâncare nesărată.

Niciodată n-am putut s-o prind pe mama mergând la culcare, căci adormeam mai repede și nu vedeam nimic. Mi-era milă de mama că are grijă de asemenea scârboșenii și am început să-i înțeleg puțin din religiozitatea de la care mă dureau atât de tare genunchii. Însă cel mai rău a fost când tatăl meu a adus în hambar o treierătoare. Atunci, acolo, s-au înmulțit atâtea draci, încât, noaptea, trecătorii ocoleau de departe curtea noastră. Nici ziua nu-mi găseam loc de joacă din cauza acestui lucru, pentru că peste tot mișunau drăcușorii și strigoaicele.

Într-un final, am început să plâng și mi-am făcut curaj să-i spun mamei să nu mai hrănească noptea diavoli, că, de frică, nici nu pot ieși afară. Mama i-a povestit toate acestea tatălui, iar el m-a întrebat ce și cum, dojenindu-i pe argați că „sperie copilul”. Și la școala din sat, unde m-au dat să învăț, erau mulți demoni, iar mama îl ruga pe învățător să le explice elevilor că în școală nu există necuratul.

Traducere din limba ucraineană și note
de **Mihaela HERBIL**

(Continuare în pag. 2)

¹ Mai multe despre viața și opera lui Vasyl Stefanyk, în „Ecouri ucrainene”, nr.8/2020.

Dominanta subiectivă a nuvelisticii lui Vasyl Stefanyk și a lui Mykola Hvyliovyi

În studiile literare moderne, „stilul”, în întregul lui, este definit drept mijloc de expresivitate artistică a scriitorilor, caracterizând subiectele operelor, limbajul, preferințele estetice ale autorilor, întrupate în operă.

Vasyl Stefanyk a debutat nu doar în istoria literaturii ucrainene, ci și în cea mondială, în calitate de autor al nuvelei social-psihologice, scriind despre viața țăranimii galițiene. Ivan Franko l-a numit cel mai mare artist „care a apărut printre noi de la Șevcenko încoace”. Scriitorul pune accentul pe: viața cotidiană, obstacolele prin care se descoperă sufletul uman, credințele, emoția și neli-niștile personajelor, cauzate de conflictele sociale și morale. Stilul operelor sale se caracterizează prin concizia expresiei, dinamismul interior și dramatismul, toate împletindu-se armonios în structura nuvelei. Citindu-l pe Stefanyk, se poate urmări derularea subiectului sub formă de dialog, monolog sau adresare directă, gesturile, expresiile faciale sau replicile devenind acțiuni com-

plementare, care permit cititorului să plonjeze în profunzimea sufletului uman.

Fenomenul funcționării psihanalizei în literatură a început să se dezvolte în a doua jumătate a secolului al XX-lea, datorită utilizării a două metodologii bine-cunoscute – existențialismul și structuralismul. Teoreticienii existențialismului, J.P. Sartre și A. Malraux, au vorbit despre existența umană în literatură, înțelegând ca libertate etică, care permite substanței spirituale să depășească opresiunea destinului istoric, afirmându-se și confirmându-se pe sine. În nuvelele lui Stefanyk, monologurile sunt dominante, împletindu-se cu limbajul autorului. Monologul este definit ca formă de exprimare a mesajelor altora, o istorisire a unui anumit fapt sau eveniment, fiind filtrată prin prisma conștiinței naratorului. Prin natura comunicării, putem distinge monologul neexprimat și cel exprimat.

În operele lui Stefanyk, monologul este ca un accesoriu stilistic necesar în dezvoltarea eroului însuși, prin care auto-

rul îmbracă vocea interioară a personajelor. Ivan Franko a caracterizat astfel modul lui Stefanyk de „constituire” a personajelor sale: „În zugrăvirea personajelor, el poate fi atât realist, cât și poet liric pur, cu toate acestea, niciunde, nu există vreo umbră de *transplant*, reorientare, emfază, artificialitate”, iar în opinia lui V. F. Suhanova, lui Stefanyk îi este propriu „acel tact artistic neclintit, care impune menținerea măsurii în toate și peste tot. Stefanyk este un gentleman absolut al formei”.

Din punctul de vedere al psihologiei, limbajul intern este o sferă lingvistică specifică, incompatibilă cu conceptul din lingvistică și studiile literare. Potrivit lui V. K. Favorin, „formele, structura și caracterul monologurilor interne pot fi foarte diverse, ele variază de la formele elementare ale așa-numitului discurs intern, neexprimat, difuz, nedescompus sau slab descompus, până la conversații ale personajului cu el însuși, ordonate literar și prelucrate stilistic”. În acest fel, apar monologurile dintre eroii lui Vasyl Stefanyk, mai exact spus, nu sub formă de experiment psihologic, ci ca mijloc artistic. Circumstanțele în care se află personajele sale condiționează variații ale limbajului lor monologic. Vorbesc cu voce tare cei care sunt prea emoționați, nevrotici, cei care nu fac față poverii sufletești, aflându-se pe câmp sau în pădure, unde pot fi siguri că nimeni nu-i vede și nu-i aude. Urmărind exprimarea eroului, ascultătorul sau cititorul devine imaginar, creând, prin aceasta, o situație psihologică originală, dar acest lucru funcționează doar parțial. Prezența autorului în paginile nuvelor construite sub forma unui monolog se manifestă în măsura apropierii sau îndepărtării monologului de limbajul direct.

Sara-Marta DEAC

(Continuare în pag. 3)

Autobiografie

(Continuare din pag. 1)

Cam zece ani mai târziu, împreună cu Martovyci² mergeam la gara din Zaluca, pentru a lua trenul spre Kolomyia, unde învățam la liceu. Ne ducea sluga Proți, deja în vârstă. Era seară, iar Martovyci, ca de obicei, începea să scornească subiecte pentru o discuție veselă. Îi povestea lui Proți că tatăl meu, care, cu siguranță, avea un prieten drac, mi-a dat și mie un drăcușor care să mă slujească, să mă ajute la învățătură și la fraierit dascăli. Tot drumul, Martovyci îi descria lui Proți în cele mai mici detalii caracterul, felul de a fi și ocupația drăcușorului pe parcursul unei zile și a unei nopți. Era plăcut în compania lui Martovyci, cum, de altfel, era totul, și așa am ajuns, noaptea, la Prut, pentru a trece vadul. Și aici, Proți ne-a anunțat hotărât că dacă noi, băieții, n-o să ne facem semnul crucii în fața lui, și încă de trei ori, el nu va intra în apă. Martovyci a chuiat de bucurie, așa că a trebuit să ne facem cruce. Deja toți colegii noștri din Kolomyia, spre încântarea lui, știau cum treceam noi Prutul.

După școala sătească din Rusovo, am urmat cea din Sneatyn, care se află la 8 km de Rusovo. Aici, am simțit o mare desconsiderare din partea profesorilor atât în ceea ce mă privește, cât și față de tot ceea ce ținea de țărânie.

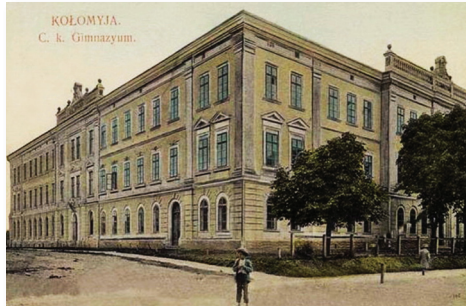
Tot aici, m-au bătut pentru prima dată, deși, acasă, părinții mei nu mă băteau niciodată. Terminând 4 clase, după vacanță, am plecat cu tata la liceul din Kolomyia, pentru a da examenul de admitere. Mama îmi șoptea, să nu audă tata, să nu învăț, și, astfel, să mă întorc acasă. Și acum regret că nu am ascultat-o. În sala mare din clasa întâi a liceului polonez din Kolomyia, noi, fiii de țărani, ocupam ultima bancă. Când profesorul de limba germană mi-a zis „Idź, mudi, świnie paść”³, toată clasa a izbucnit în râs. Profesorul de istoria naturii, Vaigel, mă bătea cu nuiua peste mâini, deoarece, fiind încă mic de statură, nu puteam ajunge la planșa pe care era reprezentată o hienă și care era agățată sus. După care, acest profesor mi-a ridicat cu nuiua cămașa ce cădea peste pantaloni, arătând întregii clase mijlocul meu gol. Elevii au râs de s-au prăpădit, iar eu am ieșit imediat din clasă și m-am dus, unde locuiam cu chirie. Sub gard, stătea o cerșetoare oarbă, Pavlyna, care cerșea acolo toată ziua, iar, noaptea, gazda mea o primea în bucătărie, și doar ei singure i-am povestit necazurile mele, iar ea, ca să mă aline, mi-a dat din traistă mere și ceva mărunțiș pentru bomboane.

Seara, în bucătărie, i-a povestit gazdei mele ce am pățit la școală, iar aceasta i-a scris imediat tatei. Tata a venit, i-a certat pe profesori și pe directorul școlii, iar mie mi-a făcut straie domnești. Se pare că stofa nu prea era de calitate, nu puteam suporta mirosul celui postav, motiv pentru care țineam capul foarte sus. Când am apărut în clasă cu noua mea haină, am fost întâmpinat de un uragan de râsete, încât abia am ajuns în ultima bancă. De atunci și până acum, nu am mai simțit niciodată asemenea rușine, și mi se pare că, astăzi, aș fi fost alt om dacă acea rușine nu m-ar fi otrăvit.

De la bătrâna Pavlyna am aflat că, undeva, lângă noi, locuiește o croitoreasă tânără, care nici în Dumnezeu nu crede, și nici de domni nu îi pasă, și care își dorește un singur lucru: ca toți oamenii să fie egali.

Casa în care s-a născut Vasyl Stefanyk

Liceul polonez din Kolomyia

Am descoperit, într-adevăr, locuința acelei îngrozitoare croitorese, pe care am cunoscut-o, simțind, totodată, o ușoară frică față de ea: se numea Pavlyk, sora lui Myhailo Pavlyk⁴, cunoscută din procesele scandaloase ale anilor '80 ai secolului trecut [secolul al XIX-lea – n.t.], din justiția austriacă.

Timp de câteva luni, m-a ajutat la învățătură Ivan Pleșcan, un licean mai mare, din satul vecin. El mi-a dat să citesc „Marusia” lui Kvitka⁵; pe acea „Marusia”, în afară de primele pagini, nici până în ziua de azi nu am citit-o, chiar dacă pentru necitirea cărții am încasat atunci o palmă zdravănă. În clasa a 3-a, am citit povestirea lui Myrnyi și a lui Bilyk⁶ – „Oare boii rag, dacă au ieslea plină?” În clasa a 2-a, tata m-a dat în gazdă la unul, Tomaș. Eu stăteam împreună cu gazdele mele în bucătărie, în timp ce în celelalte două camere locuiau niște domnișoare. Eu le duceam bere și rachiu, iar ele îmi dădeau bomboane; iar când, după o jumătate de an, m-a vizitat deja amintitul Teodorovyci, în aceeași clipă m-a luat și m-a dus la hotelul lui, iar pe soția lui Tomaș a muștrat-o foarte tare. Abia mult mai târziu am aflat că am stat într-o casă de toleranță clandestină. Cu toate acestea, acele fete nefericite erau foarte drăguțe cu mine, cu mult mai drăguțe decât toți profesorii la un loc.

Încă din timpul liceului, m-am apropiat de Les Martovyci și de Lev Bacinskyi⁷. Martovyci era deosebit de înzestrat. Deja în clasa a 4-a a liceului, scria poezii împotriva lui Dumnezeu și a profesorilor, pline de ură și sarcasm. În schimb, Bacinskyi era mai cumpătat și serios, toate vorbele lui corespunzând într-un total faptelor sale. El și acum, în calitate de conducător de partid politic, a rămas același, fiind unul dintre cei mai buni oratori dintre galițieni.

² Les Martovyci (1871-1916) – scriitor ucrainean, jurnalist, culegător de folclor, avocat.

³ „Du-te, mitocane, la păscut porcii!”

⁴ Myhailo Pavlyk (1853-1915) – scriitor ucrainean, publicist, activist civic și politic, fondatorul, în 1890, împreună cu Ivan Franko a Partidului Ucrainean Radical.

⁵ Hryhorii Kvitka-Osnoveanenko (1778-1843) – scriitor ucrainean, dramaturg, critic literar, activist civic și cultural, fondatorul prozei ucrainene.

⁶ Panas Myrnyi (1849-1920) și Ivan Bilyk (1845-1905) – autorii romanului social-psihologic „Oare boii rag, dacă au ieslea plină?” (1875).

Eu, mai puțin înzestrat, eram prieten cu ei, și făceam parte din gruparea secretă a elevilor care se adunau în suburbii, pentru a citi împreună lucrări și pentru a strânge bani pentru cărți și reviste. Biblioteca acestui grup număra 400 de volume, în marea lor majoritate în limba ucraineană, dar existau și cărți în polonă și rusă. În clasa a 4-a, am cumpărat din banii adunați două volume imense ale lui Gleb Uspenski⁸, în rusă. Nu știu dacă vreunul dintre colegii mei l-a citit pe Uspenski, însă eu, timp de doi ani, nu m-am despărțit de el și, deși era foarte greu să înțeleg jargonul din opera «Нравы Растеряевой улицы» („Obiceiurile de pe strada Rasteriaeva”), totuși l-am citit, iar acesta a avut asupra mea, în liceu, cea mai mare influență.

Liceul, în afară de învățământul formal și atitudinea dușmănoasă vizavi de noi, elevii ucraineni, nu ne oferea mai nimic.

Noi ne-am refugiat în tovărășia noastră secretă, iar când ne simțeam pregătiți cât de cât, în fiecare duminică și în zi de sărbătoare, mergeam în săli de lectură să ținem conferințe sau organizam noi înșine cercuri de lectură. Aceste activități au avut urmări, și anume, eu împreună cu mulți alții am fost alungați din liceul din Kolomyia, prin urmare, clasa a 7-a am făcut-o la Drohobyci. Directorul acestui liceu era cunoscutul activist ucrainean al anilor '80 ai secolului trecut, Oleksander Borkovskiy. El ne vizita adesea pe mine și pe Martovyci, iar când vedea la noi, în afară de scrierile lui Franko și Drahomanov, o întreagă colecție de presă socialistă din străinătate, polemiza cu noi, străduindu-se să ne scoată din cap ideile socialiste.

Mama colegului meu de liceu, doamna Tighermanova, îmi povestea mult despre Ivan Franko⁹. Printre altele, spunea că în întreaga Austrie nu găsești o asemenea minte, că el putea de mult să fie ministru, dacă nu ar fi fost socialismul căruia îi slujea. Pe vremea aceea, Franko se afla împreună cu familia sa în satul Nahuievyci, lângă Drohobyci. Prima dată, l-am zărit în târg, la Drohobyci, cu o iapă mare. Câteva zile mai târziu, am mers în Nahuievyci, unde am aflat de la ciobani că „lasio prinde pește în pârau”. M-am prezentat de pe un dâmb, iar el m-a rugat să-i duc coșul cu pește. Prindea peștele cu mâinile goale, fără niciun fel de unelte, iar când a umplut coșul, a ieșit din apă, după care am mers la el acasă, o casă mare, albă, într-un loc foarte frumos, cu camere spațioase. La cină, am mâncat copios din acel pește, iar, după cină, el se juca cu copiii și își corecta volumul de povestiri «В поті чола. Образки з життя робучого люду» („Cu sudoarea frunții. Tablouri din viața oamenilor muncitori”). Așa l-am cunoscut pe Ivan Franko, cu care am păstrat toată viața cele mai strânse relații de prietenie, și pe care, probabil, dintre toți scriitorii ucraineni, l-am iubit cel mai mult.

În anul 1892, la Drohobyci, am dat examenul maturității și, în același an, am plecat la Cracovia să studiez medicina. Dar praful s-a ales de medicina aceea, întrucât nu-mi plăcea nici să învăț și nici să-i examinez pe bolnavi.

Aici, l-am cunoscut și m-am împrietenit cu Waclaw Moraczewski și cu soția acestuia, Sofia, din neamul Okunevskilor. Amândoi erudiți, veniseră de la Zürich. La ei am observat și de la ei am învățat principiile europenizării. În timpul studiilor mele universitare, ei au avut o mare influență asupra mea. La Cracovia, m-am împrietenit, de asemenea, cu poetul nostru Bohdan Lepkyi¹⁰, unul dintre cei mai blajini oameni pe care i-am întâlnit în viața mea.

Dintre scriitorii și poeții polonezi, am legat strânse prietenii cu Stanisław Przybyszewski și Władysław Orkan. Îi cunoșteam bine și pe Wyspiański, Kasprowicz, Tetmajer, cu care ne întâlneam la redacția „Życia”. În afară de asta, luam parte activă în cadrul partidului polonez socialist, fiind prieten cu Ignacy Daszyński.

De la Cracovia, după eșuarea în medicină, m-am întors la Rusovo, unde locuiesc până în ziua de azi.

Din 1904, când m-am căsătorit cu fiica prietenului meu Kyrylo Hamorak, am locuit la socrul meu, în localitatea Stețeva, până în 1910.

Între anii 1908-1918, am fost deputat în parlamentul austriac, unde nu am avut niciun fel de discurs, întrucât intervențiile colegilor mei parlamentari, cu mici excepții, erau atât de scandaloase, încât mai bine tăceam de rușine pentru ai mei.

Am fost de două ori în Ucraina. Prima dată, în 1903, la Poltava, la sărbătoarea dedicată lui Kotlearevskiy, unde am cunoscut tineri scriitori. A doua oară, am fost la Kiev, la începutul lui 1919. Nu știu de ce, dar am constatat că ucrainenii din Marea Ucraina îmi sunt mai apropiați sufletește decât galițienii.

Am început să scriu de timpuriu, încă din perioada liceului, însă talentul enorm al lui Martovyci mă paraliza, pur și simplu, iar eu nu recunoșteam niciodată că și eu sunt scriitor.

În timpul universității, schițele mele mărunte în ucraineană se pierdeau prin redacțiile din Galiția. Abia în 1897, Viaceslav Budzynovskiy a tipărit, pentru prima dată, câteva dintre mărunțișurile mele în revista *Праця* (*Munca*). Restul e cunoscut cititorilor.

Tovarășul Ivan Lyzanivskiy trebuie să mă ierte pentru faptul că, prin biografia mea, n-am cum să le atrag atenția cititorilor din Ucraina și că această biografie este de departe mai vastă decât toate scrierile mele la un loc.

M-am născut la 14 mai 1871 și până acum am scris foarte puțin, iar dacă Lyzanivskiy mă va pune la zid, atunci, cu o altă ocazie, voi scrie și despre acest lucru.

Rusovo. 9 februarie 1926

Vasyl Stefanyk

⁷ Lev Bacinskyi (1872-1930) – avocat, activist civic și politic, președintele Partidului Ucrainean Radical (1918-1930), deputat în parlamentul austriac (1907-1918), iar, mai apoi, în Seimul II (camera inferioară a parlamentului polonez) al Republicii Poloneze (1928-1930).

⁸ Gleb Uspenski (1843-1902) – scriitor și publicist rus, apropiat de mișcarea narodnicistă.

⁹ Ivan Franko (1856-1916) – renumit poet, prozator, dramaturg, critic literar, istoric literar, traducător, publicist, filosof, om de știință, activist civic și politic.

¹⁰ Bohdan Lepkyi (1872-1941) – pedagog ucrainean, prozator, poet, critic literar și de artă, istoric literar, activist civic și cultural, traducător, publicist, pictor.

* * *

Acel Antin, care, iată, tot strigă beat pe toloacă, era tot timpul tare nefericit. Totul i se scurgea printre degete. De-și cumpăra o vacă, îi pierea, de-și lua un porc, și ăla i se prăpădea. Și, de fiecare dată, tot așa.

Dar când îi muri muierea, iar după ea, și cei doi băieți, Antin nu mai era el. A început să bea, și să bea, și iar să bea; atât a băut, de și-a băut și bucata de pământ, și-a băut și grădina, iar acum și-a vândut și casa. După ce și-a vândut casa, și-a luat de la primar cărticica albastră, care-i îngăduia să plece și să se tocmească undeva la lucru.

Stă acolo beat și socoate, să audă tot satul, cui i-a vândut pământul, cui, grădina și cui, casa.

– Am vândut și – adio! Nu-s ale mele – nici celelalte! Nu-s a-a-ale meeeele! Eh, dacă s-ar ridica bunicul meu din mormânt... Dom'le, patru boi ca niște urși, douăzeci și patru de pogoane de pământ, casă cât pentru tot satul! A avut de toate. Da' nepot, ba!

Arată către sat cărticica albastră.

– Ei, beau, și-o mai bea. Beau ce-i al meu, nimeni n-are treabă cu asta. Iar el îmi spune: băiete, ți-ai băut pământul! Îmi pune ștampila și mă dojenește! Ei, am văzut eu primari mai ceva ca ăsta.

– Așa de ușor să-ți fie ție să mori, cum mi-e mie să plec de-aici!

Ies din casă, ies de tot, și sărut pragul, și plec. Nu mai e a mea, și cu asta basta! Izgonește-mă ca pe un câine de la casă străină! De s-ar putea, mi-aș cere totul înapoi. Era al meu, acum nu mai e. Ies în pridvor, iar pădurea freamătă, spunându-mi, parcă: întoarce-te, Antoane, acasă, întoarce-te, băiete!

Antin se bate cu ambii pumni în piept, de răsună în tot satul.

– De-ați ști ce dor amar mă cuprinde, ce jale! Intru din nou în casă. Stau ce stau și ies: nu-i a mea, ce altceva pot să zic, dacă nu-i a mea...

– Așa să se chinuie dușmanii mei, să crape, cum mă chinuie gândul că trebuie să plec din casa mea!

Ies afară, dar nu, parcă mă ia cu amețeală. Pe casă, e mușchi verde, ar trebui cârpită. Piatră, apă..., nu eu te voi cârpi, sărmano. Piatră – de piatră de-ai fi, că tot ai crăpa de jale!

La acest cuvânt, Antin lovește în pământ, ca într-o piatră.

– M-am așezat pe prispă. E dată cu lut încă de răposata, eu i-l căram cu roaba. Vreau să mă ridic, dar prispa nu mă lasă, pășesc, nu-mi dă drumul. Mi-e milă, nu, nu mi-e milă! Și totuși îmi vine să mor... Stau și plâng, și plâng așa de tare, de parcă mă jupoaie de viu. Oamenii cască ochii la căința mea.

Uite, colo, lângă poartă, preotul rostea iertăciunile. Toată lumea plângea. Zicea: era femeie de treabă, harnică...

– Răsuciți-vă în morminte, bieților, că-s un prăpădit. Am băut totul, până la ultima ață. Și pânza am băut-o, auzi, Mărie, și tu, Vasile, și tu, lurko, de-acum, tata va umbla în cămașă de cânepă și va căra apă pentru jidani²...

Antin arată înspre casa primarului.

– Dar primărița e femeie cumsecade. Mi-a adus pâine de drum, să nu vadă primarul. Să vă păzească bunul Dumnezeu copiii, pe oriunde s-ar duce. Să vă dea bunul Dumnezeu mai bine, decât mi-a dat mie...

– Ce soartă mi-a fost dată, să trebuiască să șed pe prispă străină. Plec. Cum am făcut un pas, cum ferestrele

au început să plângă. Plâng ca niște copilași. Pădurea le aduce aminte, iar ele lasă să cadă lacrimă după lacrimă. A plâns după mine și casa. Ca un copil după mamă, așa a plâns.

Am șters cu mâneca ferestrele, să nu mai plângă după mine, căci, în zadar... M-am îndepărtat.

Off, e așa de greu, ca și cum ai roade pietre. Mă așteaptă lumea întunecată...

Antin arată cu mâna de jur împrejur.

– Mai am ceva bani, dar îi voi bea. Îi voi bea cu oamenii noștri. Să-și amintească cum am plecat din sat.

Iată, am cărticica albastră în sân. Asta e casa mea, pământul meu și grădina mea. Mă duc cu el până la capătul lumii! Cărticica e de la împărat, peste tot am ușile deschise. Peste tot. Și la boieri, și la jidani, și la fiecare credincios!

Traducere din limba ucraineană
de **Sara-Marta DEAC**

¹ În anul 1897, publicația *Праця (Munca)* din Cernăuți îi publică lui Vasyl Stefanyk șapte schițe, între care și „Cărticica albastră”. Această „cărtică”, eliberată de autorirățile austro-ungare, era un permis de liberă trecere și drept de muncă în altă provincie a Imperiului Habsburgic, decât cea de domiciliu a deținătorului acestui act.

² Aici, cuvânt lipsit de orice nuanță peiorativă. La sfârșitul secolului al XIX-lea (când a fost scrisă această schiță), în limba ucraineană, ca de altfel în multe alte limbi, nu exista alt cuvânt pentru a denumi o persoană aparținând seminției evreiești.

Dominanta subiectivă a nuvelisticii lui Vasyl Stefanyk și a lui Mykola Hvyliovyi

(Continuare din pag. 1)

Analizând tematica operei lui Stefanyk, putem constata că aceasta este strâns legată de folclor, în special de cântecele populare. Creația lirică populară este cel mai plastic reprezentată în povestirile, în care scriitorul narează poetic felul cum sunt interpretate cântecele sau în ce situații, cel mai adesea, se naște în om dorința de a cânta. Legat de acest aspect, în nuvelistica sa, este relevată viața epuizantă a țăranilor, dezvăluind căldura, empatia și curajul scriitorului de a scoate la lumină tenebrele unei vieți omenești oprite, lăsată să zacă în mizerie și lipsa de perspectivă. Stefanyk a zugrăvit, astfel, suflului omului de rând, soarta tragică a acestuia. Interpretarea artistică a cântecului popular ca mijloc de exprimare a experiențelor și stărilor emoționale și psihologice este apropiată de lirica populară, însă, la Stefanyk, și lirica este impregnată de tragism.

Tragicul constituie tonul principal al operelor sale. Dar scriitorul nu poate fi considerat un pesimist. Ivan Franko a remarcat: „Nu văd la Stefanyk nici urmă de pesimism (...). Desigur, atunci când cineva suferă, el țipă, geme, dar este acesta pesimism?”. Însuși Stefanyk și-a descris creația într-un mod similar: „Ei afirmă că sunt un pesimist. Dar nu e adevărat. Sunt un optimist. Am prezentat viața voastră întunecată și starea voastră de spirit și toate lucrurile oribile care sunt în ea. Iar despre ceea ce mă doare atât de mult am scris arzând, în timp ce sângele se amesteca cu lacrimi. Dar când am găsit în suflulele voastre cuvinte care pot tuna precum un tunet și străluci precum stelele, atunci acesta este optimism”. Vasyl Stefanyk a ilustrat pentru toată literatura universală de la începutul secolului al XX-lea modele de neegalat ale adevărului profund al vieții și ale poeziei cântecului popular, valorificând, în opera sa, creația lirică a poporului său.

După cum am menționat mai sus, ramificarea modernismului reprezintă, pe de o parte, sarcina impresionismului, care prezintă lumea prin prisma autorului, recrează senzații și experiențe nestatornice, iar, pe de altă parte, a expresionismului, care este o reflecție a experienței maximizate a autorului, datorată tensiunii trăirilor și a emoțiilor. Expresionismul se opune realismului și impresionismului. Comparând opera expresionistă a lui V. Stefanyk cu cea a lui M. Hvyliovyi, am identificat caracteristici tematice și stilistice similare.

Principalele caracteristici ale creației lui Hvyliovyi constau în descrieri fragmentare și subiective, în culoare, în sunet, în transmiterea diferitelor stări ale autorului, care se împletesc în conturarea profilului eroului. Imaginile romantic-tragice sunt străbătute de tristețe și compasiune pentru soarta omului, pentru misiunea pe care o are de îndeplinit într-o lume implacabilă. Eroii sunt capabili să reziste în fața fatalității, să se opună familiei, întrucât ei sunt creați să acționeze sub influența revoluției. Scriitorul anticipează capacitatea eroului de a depăși obstacolele, determinându-i pe oameni să se simtă speciali, să se descopere.

Personajele lui Hvyliovyi experimentează procese și tensiuni psihologice complexe, se află mereu în fața alegerii vieții sau a morții. Autorul nu caută să exploreze lumea, ci, mai degrabă, putem surprinde un sentiment de nostalgie după modul de viață patriarhală, neînțelegând ideologia epocii industrializate.

Tocmai aici, putem observa prima diferență între creația lui Stefanyk și cea a lui Hvyliovyi. De exemplu, lu. Mejenko, publicând o recenzie destul de elogioasă la volumul „Сині етюди” („Schițe albastre”) în revista *Кнуща (Cartea)*, în 1923, a încercat să analizeze stilul scriitorului, caracterizând metoda artistului ca fiind *concisă, impresionistă, lapidară și extrem de cumpătată*.

În articolul «Про прозу взагалі і про нашу прозу 1925 року» („Despre proză, în general, și despre proza noastră din anul 1925”), O. Bilețkyi îl numește pe Hvyliovyi *fondatorul prozei ucrainene noi veritabile*, recunoscând importanța volumelor „Schițe albastre” și „Toamna” pentru tânăra proză ucraineană. Cercetătorul clasifică operele în funcție de temă, evidențiind următoarele categorii: „eroismul revoluției”, „satiră revoluționară” și „zugrăvirea satirică a dezordinii interne în rândul foștilor militanți ideologici, a destrămării, ceea ce duce la tristețe, la moarte morală”.

Specificul operei lui Hvyliovyi constă în încălcarea convențiilor: absența narațiunii, a subiectului, „deformarea” limbii, înclinația spre grotesc etc. M. Cirkov subliniază că Hvyliovyi evită „frumusețea” și „șablonul” metaforelor, înclinând înspre „abrutizarea imaginilor și a metaforei, dar această abrutizare se îmbină cu suculența imaginilor”. Tocmai aici, este rezumată prima trăsătură a expresionismului prozei lui Hvyliovyi. Stilul său se evidențiază prin trăsăturile tragismului, ale dorinței de moarte și ale dinamismului. Tematica revoluționară și studiul problemelor fiecărei vieți umane trezește, în cititor, un farmec aparte.

Reflectând asupra subiectivității ambilor scriitori, am identificat un scop comun: regândirea existenței umane prin prisma experienței unei puternice tragedii. Atât Stefanyk, cât și Hvyliovyi se concentrează asupra integrității literaturii și culturii în dezvoltarea modernă, ridicând-o la nivel european. Modelul psihologic al gândirii autorilor se caracterizează prin eclecticism, prin tipul cetățeanului-individ care traversează paradigma artistică modernistă a secolului al XX-lea. Simbioza dintre impresionism și expresionism stă la baza necesității de a recrea lumea interioară a omului, tipul său de conștiință și viziune asupra lumii. Materia primă a operei literare este întotdeauna psihologia imaginației autorului, fără studiul căreia nu este posibilă analiza fenomenelor artistice.

Referințe bibliografice:

Башкірова Ю. Г., Бездітко Л. М. *Усі українські письменники та їхні твори*, Харків: Ранок, 2008.
Наєнко М. К. *Історія українського літературознавства*, Київ: Академія, 2001.
Погребенник Ф., Василь Стефаник у критиці та спогадах: статті, висловлення, мемуари, Київ: Дніпро, 1970.
Стефаник В. *Повне зібрання творів. В 3-х томах*, Київ, 1949-1953, т. II.
Народна творчість та етнографія, 1971, №3.
Меженко Ю. *Микола Хвильовий. Сині етюди*, Харків: Книга, 1923, Ч.1.
Білецький О. *Про прозу взагалі і про нашу прозу 1925 року*, Червоний шлях, 1926, №3.
Чирков М. *Микола Хвильовий у його прозі, Життя і революція*, 1925, №10.

Hryhir TIUTIUNNYK

O cină de taină

– Haida, boulenii mei! – strig eu de răsună drumul, dar ei parcă nici n-aud: merg agale, împleticit, pentru că știu că nu merg acasă, ci pleacă de-acasă. Și încă cu vântul în față, încât mi-au înțepenit buzele în așa hal, că eu strig „bouleni” și iese „mouleni”. Poate de aceea ei nici n-ascultă, căci bouleni e una, iar mouleni – altceva.

– Haida, mouleni!

Îi car lui moș Pomazan paie la oraș. El a pus grinzile și a legat căpriorii la fierăria colhozului nostru. Așa că-și primește plata: o sanie de paie și o să-i mai dea, au zis, cincizeci de kile de orz. Despre orz, nu știu, poate într-adevăr e în contul fierăriei, dar despre paie știu: e o minciună. Paiele i le-a dat brigadierul, pentru că Pomazan i-a făcut un prag nou și patru rame de fereastră fălțuite. Așa că e o minciună.

Da’ ce mă privește pe mine? Treaba mea e să-i duc paiele, să le descarc și – moșule, pune masa! Brigadierului i-ai făcut prag și ferestre, iar mie pune-mi să cinez!

Numai că-i tare frig. Am stat întins pe paie – mi-au înghețat picioarele, m-am mutat pe oiște – boii mă plesnesc cu cozile, am luat-o pe jos – vântul mă străpunge peste tot. Măcar dacă aş avea haine ca lumea, da’ vestonul nemțesc e prea scurt: probabil că neamțul fusese cam mic. Și n-are nici buzunare. Tăieturile lor sunt, da’ buzunare nu-s: au putrezit. Ei, prin acele tăieturi suflă al naibii.

– Hăis-cea, moulenii mei!

Și uite că merg pe jos de vreo juma’ de kilometru și aproape că nu-mi mai e frig. M-am descurcat. Mă lipesc cu o rână de șoldul boului, până mă încălzesc – partea aceea, dreapta. Apoi mă întorc cu spatele în bătaia vântului și-mi încălzesc cealaltă parte, stânga. În acest timp, dreapta iar înțepenește câte puțin. Ei, nu-i nimic, răzbat eu cumva până la urmă. O să descarc paiele, intru în casă și – ia pune cina, moșule! Hă-hă, da’ cum!

Păi, săptămâna trecută, când i-am cărat paie președintelui sfatului popular cu Semen Odarkovyci (nu se știe cine-i taică-su, iar pe maică-sa o cheamă Odarka), ce nu ne-au pus atunci pe masă: și ciorbă, și slănină sleită, cu cârniță roșie la mijloc, și cașă cu lapte... Ah, ce ne-am mai ospătat! Numai cu slăнина am cam încurcat-o, pentru că ne-au dat furculițe. Ei, și dacă tot le-au dat, nu se făcea să bagi mâna în strachină. Luăm noi furculițele (unele grele, nemțesti), înfigem în câte o bucătică și dăm s-o ducem la gură. Dar slăнина – poc! și cade. Și lui Semen, și mie. Să te ții răsese! Așa că luăm cu mâna... Cât e a lu’ președintele la bucătărie, mâncăm cu mâna, de cum se întoarce – luăm iarși furculițele... Cum-necum, ne-am descurcat și haida acasă. N-am povestit nimănui nimic, că oamenilor de la noi numai să le dai ocazia, că atâta-ți trebuie...

– Haida, moulenii mei!

lote că de-acum se vede orașelul. Da’ ce devreme au aprins luminile... Și geamurile nu-s înghețate, sunt limpezi. Iar în satul nostru îs galbene. Cred și eu, dacă gheața pe ele e de-un deget.

...Așa că o să descarc paiele, mănânc de seară, mă lungesc în sanie, îmi acopăr picioarele cu paie și haida, băiete, acăsuță! La întoarcere, boii o să alerge până-n sat, așa că nici n-o să am timp să îngheț.

Da’ poate moșul îmi dă să și beau ceva. De ce nu? Cre’ că-mi dă! Se zice că-i tare bogat. Cum dulgherii tineri au murit în război, pe băieți i-au luat și i-au dus în Donbas, da’ la colhoz trebuia să dulgherească cineva, nu? Așa că toți au zis să fie angajat moș Pomazan. El, chiar dacă are șaptezeci de ani, fasonează lemnul de n-ai treabă! Fără sfoară – și zici că-i tras cu rigla.

Îl întreabă uneori femeile:

„Când o să mori, moșule?”

El râde, scuipă-n palme, le face cu ochiul și zice:

„Venii voi seara pe la mine, da’ pe rând, câte una, mai stăm, mai vorbim, și-atunci o să aflați când o să mor...”

I-auzi, hodorogul! Lumea nu-și vede capul de treabă, iar el – „mai stăm, mai vorbim”...

– Haida, puturoșilor!

Dar chiar că-i frig. Și se înserează brusc. Închizi ochii și când îi deschizi – s-a făcut și mai întuneric. Iar în jur nici țipenie. Doar firele. Sunt întinse, de te și miri că nu se rup. Una, două, trei, patru... Patru sârme. Și fiecare pe tonul ei. Cea groasă – mai gros, cea subțire – subțirel... Și paiele le țin hangul: sâsâie, se zbârlesc de ger și pâraie înăuntru – se așază... I-auzi, a chițait un șoarece! L-oi fi aruncat cu furca la încărcat. Uite cui îi e cald și bine! Are și ce mânca: ba un spic nescuturat, ba o sămânță de mohor... Ronț-ronț-ronț și gata – nu-i mai e foame...

Merge la oraș. Prostul... Crede că acolo o s-o ducă boierește? Acolo n-o să-i mai fie ca în stog!

Ei, du-te, din partea mea...

– Hăis, surilor!

Sunt curios, oare ce-o să-mi dea moșul să mănânc? Ei, cre’ că ciorbă, slănină, cașă cu lapte... Păi, așa ceva am mâncat la președinte! Ce tot vorbesc eu: ciorbă, slănină – a lu’ președintele ne-a dat de astea! Iar la moșul – om vedea. Poate pentru azi a făcut piftie: că, ce să mai vorbim, omul i-a adus paie. Ah, de-ar fi piftie. Sau nu, nu piftie. De la frig la răcitură – nu. Mai bine ar fi dacă... Ce – dacă? Ia nu te-ntinde! Poate moșul nici nu-i acasă, iar eu îmi fac planuri.

Ah, gerul frige, nu alta! Boulenii s-au acoperit de promoroacă. Ar trebui să mă adăpostesc după sanie sau ce să fac?

– Voi mergeți înainte!

Mă, da’ ce m-am mai adăpostit! Abia m-am lipit de paie, că sania a luat-o într-o parte și unde nu mă aruncă într-un nămete! Așa-ți trebuie, dacă ai vrut să te adăpostești... Și de ce-oi fi plecat eu înspre noapte? Barem ziua gerul se mai muiașe, iar acum nici nu te lasă să respiri.

Nici n-am apucat bine de spus astea, că hopa – nici vântul nu mai bate, nu mai foșnesc nici paiele: am dat într-o străduță. Boii se vede că au simțit, pentru că s-au oprit.

– Haida, boulenilor, acuși ajungem! – îi îndemn, apuc de funie și-i ating cu biciul, de li s-a scuturta promoroaca de pe greabăn.

Eh, până la urmă am răzbit.

Străduța moșului e îngustă, înzăpezită, cu nămeți cât gardul. Pe nămeți cade lumina de la ferestre, fumul coșurilor se împrăștie cenușiu prin livezi. Și miroase. De la fiecare casă a altceva. Cum zbârnăiau sârmele în câmp fiecare în felul ei, așa și fumurile coșurilor – fiecare cu

mirosul lui: ba a mămligă, ba a scovergi fiebinți, ba a nu mai știu ce.

Iar de la moșul nu iese fum. Probabil a terminat cina și așteaptă să-i sosească paiele.

– Cea, cea! – strig în dreptul curții moșului, răgușit și obosit: să audă și să priceapă cât de greu a fost drumul și câtă bătaie de cap am avut cu paiele lui...

Da’ moșul nici gând să apară în prag. Ca să vezi cum mă așteaptă!

Înot prin nămeți până sub fereastră. Mă uit înăuntru. Iote! Păi, moșul nici nu-i singur – e cu o muiere tânără. Stau amândoi la masă, beau... În colț, pe laviță – ștergare brodate, împăturate unul peste altul, două icoane așezate cu capul în jos, iar peste ele, un mănunchi de coada-șoricelului. În mijlocul casei – un scrin cu piciorul rupt, o torcătoare, o laviță... S-a apucat de vărut sau ce? Păi, cine văruieste iarna?

Bat cu codiriștea în tocul ferestrei:

– Moșule, moșule! Ți-am adus paiele!

Iote că a auzit. Vine agale spre fereastră, se clatină: se vede treaba că s-a cam cherchelit...

– Ce s-a întâmplat? – întreabă și gădilă cu mustața geamul ud. Și-i roșu la față, de zici că acuși plesnește.

– V-am adus, – zic, – paiele.

– Aha. Păi, descarcă-le uite colo, lângă hambar și intră să te încălzești.

I-auzi: „să te încălzești”, zice. Știam eu c-o să mănânc în seara asta! Da’ ce-o fi pe masa lor? Mă, da’ căscat mai sunt! Am văzut totul – muierea, scrinul, sfinții, iar mâncarea n-am văzut-o... Ei, mai am timp s-o văd. De vreme ce mi-a zis „intră”, înseamnă c-am s-o văd. Numai să termin repejor treaba.

Mă cațăr sus în sanie și ajung aproape de hogeacul moșului. Se aude chiar cum se zbat în el spiridușii casei: îi scutură moșului funinginea... Iar vântul suflă, de răvășește paiele. Mă tot bușește și mă bușește în spinare. Numai de nu m-ar arunca jos. Că odată m-a aruncat. Ca pe o surcea: doar vij și – buf de pămnt. Am rămas lat. Da’ m-a văzut brigadierul – se întâmplase lângă grajduri – și unde nu se pune pe răs. „Ce flăcău ești, zice, dacă și vântul te doboară!” Iar mie mi-a luat răsuflarea, nu pot să mă mișc și nici să scot vreo vorbă. În schimb, i-am aruncat o căutătură, cum merita...

Iar vântul chiar că are putere: abia înfig furcoiul, că el și suflă paiele jos. Descărcăm carevasăzică în doi. Mai sunt și spiridușii care se zbenguie în horn, mă împroască cu funingine și răd în hohote: hu-hu-hu...

– Huști, împielițaților! – strig.

În pod a început să cârâie cocoșul, vrăbiile au zbughit-o de sub streășină, crezând că eu pe ele le ușiesc! Întorceți-vă, prostuțelor, și culcați-vă liniștite. Sau scormoniți prin paie și-o să găsiți boabe. O să aveți o cină pe cinste... Iar voi, boulenilor, mai stați, mai rumegați. Dacă o să înghețați – o să vă grăbiți la întoarcere să ajungem mai repede acasă...

Intru în casă când moșul tocmai umplea paharele. Mă opresc lângă prag, îmi scot căciula.

– Bună seara! – zic și duc palma spre locul unde o să-mi crească cândva mustața, adică mă acopăr ca să nu se vadă cât de bucuros surâd când zăresc câte bunătăți sunt pe masă: și varză, și jeleu, și pere murate, și petale în ulei... – O să am o soacră sănătoasă, – zic eu vesel.

Femeia se uită de câteva ori pe furis la mine. Se roșește toată. Probabil se rușinează că am găsit-o cu moșul. Păi, de ce să se rușineze, că asta-i nimic pe lângă câte am văzut eu în timpul războiului!

Și de-acum îi zic femeii:

– Bună seara, tanti! Primiți felicitări de casă de piatră sau cum?

Iar moșul râde și-mi întinde un pahar, îmi dă o bucătică de pâine cu o petală pe ea.

– Bea, băiete, – mormăie, căci de-acum e atât de beat, că abia mai învârte limba-n gură, nici cu paharul nu-mi nimește mâna: îl plimbă încolo și-ncoace prin fața ochilor mei, iar eu vreau să-l prind și plimb și eu mâna încolo și-ncoace. Până la urmă l-am prins! Îl dau pe gât. Iar rachiul e ca focul, simt cum îmi vâjâie tâmplele. Măcar dac-aș fi mâncat, dar pe stomacul gol...

– Mai bea! – insistă moșul. – Bea și să ne ierți că nu te poftim la masă, pentru că azi pentru mine și pentru Hrystea e cina cea de taină. Ai auzit ce-i aia? Cina cea de taină!

Zic bine, Hrystyno? Da' de ce te-ai posomorât, hă? De ce te-ai întristat, hă?

**Hei, nu-ș' de ce-i tristă dra-haga-a mea,
Nu scoate ni-hici o vo-horbă...**

– Păi, eu cânt de unul singur, măi băiete? Ia ajută-l pe moșu'!

„Da' de ce să nu-l ajut? – îmi zic. – Moșul e cumsecade, rachiul – bun... Ziua-muncă mi-au pontat-o, masa e întinsă ca la nuntă... De ce n-aș sta și n-aș trage un cântec cu ei?...”

– Ia stai, moșule! – strig. – Dumneata n-ai luat-o cum trebuie, – și unde nu încep să cânt sus, sus de tot:

**Ah, tu păsărică mi-i-că,
Nu zbu-hu-ra așa de-he-e sus,
Că drăgu-hu-țul me-e-u, eu ști-hiu,
E depa-har-te du-us...**

– Ah, afurisitule! – sări moșul. – Aici ai nimerit-o! Și începu și el:

Că drăgu-hu-țul me-he-u, eu ști-hiu...

– Auzi, Hrystyno, – „știu”! Așa că – bagă de seamă! Ai grijă! Ține bine minte... Ia, frățioare, mai toarnă-ne câte un pahar... Pune-ți și ție – bea!

– Dumneata mai bine i-ai spune băiatului să stea jos, că, uite, a început să se clatine, – spuse femeia încet.

– Nu-i nimic, – zic, – stau și-n picioare, doar tre' să mai cresc... Mai bine hai să mai luăm câte un pahar, pentru că v-am încărcat paiele nu oricum, le-am îndesat! Ia, numa' să le dez-dezlegați!

– Ei, ai auzit? – mormăi moșul. – Toarnă!

– Pentru că le-am îndesat! – strig.

– Nu! Stai! – mă întrerupe moșul. – Hrystea, hai să bem numai noi doi, ca să nu mă înșeli! Să-mi umbli ca pe sârmă! Ai înțeles?

Adaug și eu:

– Iar femeia – să se teamă de bărbat!

Am vrut să dau și din mână și aș fi dat, dar am căzut...

...M-am trezit abia lângă sat. Zăpada scârțâie șuierat sub tălpile saniei. Firele de pe stâlpi zbârâie, luna îmi bate drept în ochi. Și boii aleargă în trap ușor, scoțând aburi pe nări. Probabil, le e frig. Iar mie nici nu-mi pasă. Stau lungit ca într-un leagăn. La căpătâi, am luna, iar la picioare – e mama... Plânge... Oare de ce plânge? De unde a apărut? Îmi freacă picioarele, iar eu nici nu le simt! Mi-or fi amorțit sau ce?...

– Mamă!

Iote, a dispărut! Și luna a apus... O fi pentru că am închis ochii? Uite, iar e lună... Și iarăși a apus...

Uite-așa, lungit pe-o rână, o să stau până acasă. Mă acopăr cu aburii boilor și stau culcat... Haida, acasă!

Ăsta-i satul? Nu, sunt șirele de paie. Da' satul unde-i?

Ei, gata. Trebuie să dorm.

**Traducere din limba ucraineană
de Corneliu IROD**

Tezaur literar (Literaturna skarbnyčika)

Începând cu acest număr al *Ecourilor ucrainene*, vom iniția o nouă rubrică, dedicată copiilor de toate vârstele, în care vom publica basmele și povestirile ucrainene, prezentate la rubrica *Tezaur literar (Literaturna skarbnyčika)* din cadrul proiectului „Clubul copiilor ucraineni”. Inițiatorul proiectului este redactorul-șef al revistei pentru copii *Clopoțel (Dzvonyk)* a UUR, Lyudmyla Dorosh. Emisiunea *Tezaur literar* este realizată de Uniunea Ucrainenilor din România în parteneriat cu TVR Cluj, putând fi urmărită, în fiecare zi de vineri, pe pagina de Facebook a Uniunii Ucrainenilor din România și pe YouTube.

DOMNUL KOŦKYI – basm ucrainean –

Un bărbat avea un motan atât de bătrân, încât nu mai era în stare să prindă nici șoareci. Așa că stăpânul l-a luat și

l-a dus în pădure, zicându-și: „La ce să-l mai țin, doar așa, să-l hrănesc degeaba? Mai bine să umble prin pădure”. L-a lăsat acolo și a plecat. La un moment dat, se apropie de el vulpea și îl întrebă:

– Ce ești tu?

Iar el răspunse:

– Eu sunt domnul KoŦkyi.

– Fii soțul meu, iar eu voi fi soția ta, îi propuse vulpea!

Motanul a fost de acord. Vulpea l-a luat și l-a dus la casa ei, făcându-i pe plac întru totul: dacă prindea o găină, nu o mânca, ci i-o aducea lui.

Odată, iepurele, întâlnindu-se cu vulpea, îi spuse:

– Soro-vulpe, aș dori să vin la tine în vizită.

Iar ea îi răspunse:

– Acum îl am pe domnul KoŦkyi la mine, iar el te va sfâșia.

Iepurele le-a povestit despre domnul KoŦkyi lupului, ursului și mistrețului. S-au adunat ei laolaltă și au început să se gândească cum să facă să-l vadă și ei pe acest domn KoŦkyi. Așa că au hotărât următoarele, spunând:

– Hai să pregătim un prânz!

Și au început să se gândească cine ce să aducă.

Lupul propuse:

– Eu mă duc după carne, pentru borș.

Mistrețul adăugă:

– Iar eu voi aduce sfeclă și cartofi.

Ursul:

– Eu voi aduce miere, la desert.

Iepurele:

– Iar eu – varză.

Iată că au făcut rost de toate și s-au apucat de pregătit prânzul. Când au terminat, au început să se sfătuiască cine să meargă să-l invite pe domnul KoŦkyi la masă.

Ursul zise:

– Eu nu pot fugi, dacă va fi nevoie.

Mistrețul:

– Și eu sunt tare neîndemânatic.

Lupul:

– Iar eu sunt bătrân și nici nu văd prea bine.

Așa că a mai rămas iepurașul.

Ajunge iepurele la vizuina vulpii, iar aceasta, când îl văzu stând în două picioare lângă casă ei, îl întrebă:

– De ce ai venit?

Iar el îi răspunse:

– Lupul, ursul, mistrețul și cu mine te invităm, împreună cu domnul tău KoŦkyi, la prânz.

– Voi veni cu el, dar voi să vă ascundeți, pentru că vă va sfâșia, îi răspunse vulpea.

Iepurașul se întoarse la prietenii lui și începu să se laude:

– Ascundeți-vă, a spus vulpea, pentru că domnul KoŦkyi când va veni ne va sfâșia pe toți.

Au început ei să se ascundă care încotro: ursul se cățăra în copac, lupul se așeză în spatele unui tufiș, mistrețul se băgă între vreascuri, iar iepurașul se piti într-un tufiș.

Vine vulpea cu domnul său KoŦkyi. Îl conduce la masă, iar el, când văzu că pe masă era așa de multă carne, spuse:

– Miaaaau! Mi-a-a-u! Miaaaau! ..

Ceialți gândiră: «Afurisitul, tot puțin i se pare! Ne va mânca și pe noi!»

Domnul KoŦkyi s-a urcat pe masă și a început să mănânce, încât îi urechile i se mișcau. Iar când s-a săturat, s-a întins pe masă. Mistrețul, care se ascundea lângă masă, între

vreascuri, a fost înțepat de coadă de un țânțar. Când acesta mișcă din coadă, motanul, crezând că e un șoarece, a sărit de la locul lui și l-a înhățat pe mistreț de coadă. Mistrețul s-a speriat și a luat-o la sănătoasa!

Domnul KoŦkyi, sperându-se și el de mistreț, a sărit în copac și a început să se cațere într-acolo, unde se ascundea ursul. Când ursul văzu că motanul vine spre el, a început să urce mai sus, și tot mai sus, încât copacul n-a mai rezistat și, trosc, s-a rupt, iar ursul căzu jos – buf! – exact pe lup, pe care era să-l strivească, sărmanul. Ridicându-se brusc, au

tulit-o, de abia îi mai puteai zări. Iar iepurele, după ei, încât a ajuns, nici el nu știa unde...

Mai apoi, s-au întâlnit, zicând:

– Așa mic, și era cât pe ce să ne mănânce pe toți!

**Traducere din limba ucraineană
de Lyudmyla DOROSH și Mihaela HERBIL**

Ilustrații de Natalia IERMAK

„Refugiul meu este cântecul popular ucrainean. Nu îmi imaginez viața fără muzică.”

Interviu realizat de Mara RUS

Credința în Dumnezeu și dragostea pentru creația lirică a poporului ucrainean au dat naștere unui nou capitol al vieții ei. Ulyana Iurcuț, femeia din spatele microfonului, profesor de pian și solistă a „Formației Iurcuț”, își deschide sufletul în fața cititorului, zugrăvind în tonalități majore frumoasa ei călătorie din Ucraina în România. Un interviu despre valori, principii și iubire de viață.

Mara Rus: Dragă Ulyana, înainte de toate, să știi că este o bucurie pentru mine faptul că ai acceptat să-mi acorzi acest interviu și, totodată, un mare câștig, tu fiind unul dintre oamenii care, într-adevăr, au ceva de spus.

Ulyana Iurcuț: Dragă Mara, și pentru mine este o mare bucurie și o onoare faptul că m-ai ales pentru acest interviu.

M.R.: Te-ai născut și ai crescut în Kolomyia, un oraș frumos din regiunea Ivano-Frankivsk (Ucraina), și ai avut parte întotdeauna de susținerea și iubirea părinților. Care a fost viața ta până la plecarea din casa părintească și ce amintiri te leagă de locurile natale?

U.I.: Da, Kolomyia este un oraș frumos, curat, deși nu foarte mare, cu mai multe școli de muzică, lucru deosebit de important pentru mine. M-am născut într-o familie frumoasă, de intelectuali, tatăl meu fiind inginer constructor, iar mama, o artistă, așa îmi place să o numesc. A cântat pe multe scene, atât în calitate de coristă, cât și ca solistă, susținând numeroase concerte în străinătate, cu diferite orchestre. Pot să spun că de mică am crescut cu și lângă muzică. De altfel, primul meu concert a fost cu mama, pe o scenă, la vârsta de 3 ani. Nu îmi aduc aminte foarte multe lucruri din acea perioadă, dar ea îmi spune că nu am avut niciodată emoții în timpul unui spectacol, ba chiar am fost foarte curajoasă și dornică de a cânta. Am participat la multe spectacole în calitate de solistă și am cântat în diferite ansambluri. Mi-a plăcut dintotdeauna să onorez toate evenimentele la care am fost invitată, iar asta pentru că am iubit scena și publicul din fața ei. Acum, referitor la parcursul meu educațional, am terminat Școala de Muzică din Ucraina, mai apoi, Colegiul Pedagogic de Muzică, finalizând ciclul studiilor în cadrul Universității din Ivano-Frankivsk. Înainte de a mă stabili în România, am fost profesoară de pian la Universitatea Națională „Vasyl Stefanyk” și am cântat într-un ansamblu și cor vocal, cu care am participat la spectacole atât în Ucraina, cât și în afara granițelor ei (Australia, Canada, Cehia, Slovacia, Rusia, Letonia, Polonia, Turcia, Italia).

M.R.: Aripile iubirii te-au adus în România, mai exact în Valea Vișeuului, Maramureș, unde locuiești și în prezent. Cum l-ai cunoscut pe soțul tău, Nicolae Iurcuț, și ce a însemnat pentru tine mutarea într-un loc total diferit?

U.I.: Îmi amintesc și acum discuțiile pe care le aveam cu prietenele mele pe tema căsătoriei și ne întrebam „cum ar fi dacă am avea soți din alte țări”? Mereu le spuneam „cu siguranță că eu voi rămâne tot aici, în Ucraina”. Iar, acum, după ani și ani, nu pot decât să mă amuz de neașteptata întorsătură a vieții. Pe soțul meu l-am cunoscut la facultate, în Ucraina, unde am început o frumoasă relație. De atunci, au trecut 15 ani și îmi doresc să ne ajute Dumnezeu să ne trăim și restul vieții împreună. Mutarea în România nu a fost atât de grea, pe cât aș fi crezut, întrucât am avut parte de sprijinul și iubirea soțului meu. M-a încurajat dintotdeauna și a crezut în profesionalismul meu. Sigur că îmi lipsesc părinții, surorile, prietenii, dar mereu facem tot posibilul să ne vedem cât mai des. Pentru mine, contează foarte mult faptul că am reușit să scriu o nouă pagină a vieții mele și în România, să aduc ceva nou și aici. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat putere, răbdare și voi încerca să ofer în continuare acestei țări ceea ce am eu mai bun.

M.R.: La început, când ai venit în România, cum te-ai adaptat din punct de vedere lingvistic și cum a fost procesul învățării limbii române pentru tine?

U.I.: După cum soțul meu este ucrainean din Valea Vișeuului, o localitate de ucraineni, ajunsă aici, unde toată

lumea vorbea limba mea, mi-a fost destul de ușor să mă acomodez. Cu toate acestea, trăind în România, evident că am început, treptat, să învăț limba română, ajungând, în momentul de față, să o stăpânesc destul de bine. Când am început să lucrez ca profesoară de pian la Școala Gimnazială de Arte din Sighetu Marmăției, unde toți elevii mei sunt români, situația în sine m-a determinat să accelerez procesul învățării limbii, apelând la cărți de specialitate și dicționare. M-a ajutat foarte mult să aud limba vorbită, să conversez cu sighetenii. Da, încă mai am multe de învățat, dar, vorba proverbului, pentru a învăța nu este nimeni prea tânăr sau prea bătrân!

M.R.: Mulți te cunosc prin prisma muzicii, fiind o solistă profesionistă, iubită, apreciată și devotată publicului ei. Însă pentru cei care nu știu: Cine este Ulyana Iurcuț, femeia din spatele microfonului?

U.I.: Nu pot să spun că sunt deosebit de cunoscută ca solistă, în sensul că mă cunoaște o țară întreagă. Însă, da, e adevărat, avem publicul nostru, destul de numeros, care ne iubește și ne apreciază, și tot ceea ce fac este din dragoste și din pasiune. În primul rând, femeia din spatele microfonului este mamă. O mamă pentru copilașul ei, foarte iubit și așteptat. În al doilea rând, sunt o femeie cu inima deschisă, caldă, dornică să ajute pe toată lumea și să transmită publicului ei iubirea și trăirile cele mai profunde, dedicându-se întru totul profesiei pe care și-a ales-o. În absolut orice fac, pun suflet și iubire. La fiecare eveniment la care cânt, doresc să aduc un strop de lumină, bucurie și emoție pozitivă în sufletele ascultătorilor mei, dedicându-mă în totalitate acestui lucru. Poate și prin prisma acestui fapt, lumea mă apreciază atât ca solistă, cât și ca profesor.

M.R.: În afară de muzică, ce mai iubești să faci?

U.I.: Îmi place foarte mult să călătoresc, să văd locuri noi, să cunosc oameni noi. Perioada în care am străbătut diferite țări cu ansamblul meu din Ucraina a fost una dintre cele mai frumoase, stărnindu-mi și mai mult dorința și curiozitatea de a descoperi. Fiecare oraș străin mi-a transmis câte o emoție aparte. Totodată, iubesc la fel de mult să-mi petrec timpul cu prietenii și cu cei dragi mie. Aceste întâlniri mă bucură de fiecare dată și profit la maximum de ocaziile în care ne putem vedea, comunica, depăna amintiri și împărtăși experiențe. Sunt o fire foarte sociabilă și conectată cu oamenii.

M.R.: Ești un om cu multe calități și am apreciat dintotdeauna bunul tău simț, simplitatea, naturalețea și curajul de a spune lucrurilor pe nume. Din punctul meu de vedere, îndeplinești toate standardele unei femei de succes, iar prin asta nu mă refer doar la cariera profesională, ci și la realizările sufletești. Care este împlinirea ta cea mai mare?

U.I.: Îți mulțumesc din suflet pentru vorbele frumoase! Cea mai mare împlinire este sănătatea familiei mele, a copilului meu, Maxim, care are nouă ani și care este elev al Școlii de Muzică, în clasa a 2-a, unde studiază vioara. Sperăm să urmeze și el calea muzicii, deoarece are ureche muzicală și îi place ceea ce face. Dorința mea cea mai mare este ca familia noastră să fie fericită, sănătoasă și unită. Deseori sunt întrebată dacă îmi place în România, dacă m-am obișnuit cu viața de aici și cât de greu mi-a fost să mă rup de țara

mea. Răspunsul meu este întotdeauna același: Sunt fericită și împlinită în orice loc al lumii m-aș afla, atâta timp cât am familia aproape.

M.R.: Atât soțul tău, cât și cumnatul (Nicolae, respectiv Iura Iurcuț) provin dintr-o familie frumoasă, cu principii și frică de Dumnezeu. Nicolae este unul dintre cei mai iubiți și buni violoniști, iar Iura îi alină pe oameni prin cântecele sale. Cum a luat naștere „Formația Iurcuț” și a cui a fost ideea?

U.I.: Soțul și cumnatul meu sunt niște oameni foarte modești și inteligenți. Îmi amintesc și acum momentul în care am cunoscut această familie și am rămas impresionată de faptul că, într-un sat atât de mic, o mamă și un tată au reușit să crească doi copii deștepți, cu bun simț și cu principii. Deși soțul meu nu a studiat dintotdeauna vioara, decât de la 16 ani, a ajuns un muzician foarte bun și apreciat. În cea mai mare parte a timpului, a învățat de unul singur să cânte la acest instrument frumos. Când mergea cu oile și vacile pe câmp, studia în același timp, ascultând sunetele naturii, care-l inspirau. Bineînțeles că a urmat și cursurile Școlii Populare din Sighet, pentru a formaliza și a cizela ceea ce învățase de unul singur, urmând să aplice, mai apoi, la Universitatea din Ucraina, acolo unde ne-am și cunoscut și unde am avut parte amândoi de cei mai buni profesori. Ce mai apreciez la soțul meu este faptul că, pe lângă munca în gospodărie, își aloacă timp și pentru studiu. De asemenea, soacra mea este una dintre cele mai puternice femei pe care le cunosc. Pentru mine, ea este „the super woman” a zilelor noastre. De o inteligență aparte, și-a crescut copiii cu iubire și credință și nu a dat greș. O iubesc ca pe cea care mi-a dat viață. Da, eu am două mame, care-mi sunt cel mai bun exemplu. Cât despre cumnatul meu Iura, să știi că el nu a studiat muzica, dar i-a plăcut foarte mult chitara, domnul profesor Ștețca învățându-l tainele acestui instrument. A urmat liceul cu profil matematică-informatică din Sighet, mai apoi, facultatea la Politehnica din Cluj. Ca în cazul soțului meu, pe Iura l-a ajutat foarte mult talentul și dorința de a cânta. El simte muzica, o are în sânge. Dar punctul lui forte este dragostea de viață pe care o emană la fiecare eveniment. Asta și transmite publicului prin vocea și felul lui de a fi.

„Formația Iurcuț” a luat naștere în 2008, cu mult timp înainte ca eu să vin în România. După ce ne-am cunoscut, am început și eu să fac parte din formație. La început, am fost 4 muzicanți: clăparul nostru Nicolae Boțoc din Crăciunești, soțul meu, în calitate de violonist, iar eu cu Iura – soliști. După 5-6 ani, formația s-a mărit cu un acordeonist, Andrei, din Ucraina, urmând, mai apoi, să colaborăm foarte mult și cu saxofonistul Ștefan Andreica, din Vadu Izei (MM).

M.R.: Având în vedere faptul că formația voastră are doi soliști (tu și Iura), automat se cântă stiluri diferite. Înspre ce gen al muzicii te îndrepti și unde te regăsești cel mai mult?

U.I.: Noi încercăm să abordăm mai multe genuri muzicale. De la populară la genul latino, de la artiști străini la melodii de vals, cântăm orice, cu drag. Se întâmplă să trebuiască să cântăm și manele, care sunt iubite de publicul tânăr și nu numai. Dincolo de aceste genuri muzicale, promovăm foarte mult cântecul ucrainean, aici, în România. Din păcate, se pierde din ce în ce mai mult tradiția ucraineană. Atât pe mine, cât și pe soțul și cumnatul meu ne leagă o iubire imensă pentru limba noastră maternă, și de fiecare dată când avem ocazia cântăm în ucraineană. Am fost invitați la numeroase evenimente de-ale românilor, unde am ținut să introducem în repertoriul nostru cântece ucrainene, tocmai pentru a arăta frumusețea și specificul cântecului și a limbii ucrainene, demonstrând faptul că muzica este un limbaj universal. Spre bucuria și surprinderea noastră, invitații au apreciat în mod deosebit acest lucru. Ținem foarte mult la limba noastră maternă și o ducem cu noi peste tot în lume. Bineînțeles că și româna este foarte importantă, până la urmă trăim în România. Dar nu trebuie să uităm limba cu care ne-am născut și am crescut.

M.R.: Nu pot să nu menționez faptul că ești un om al tradițiilor. Ai foarte multe costume tradiționale și la fiecare eveniment la care ai participat ai îmbrăcat cele mai frumoase ținute, specifice folclorului ucrainean. Ce semnificație au pentru tine aceste piese vestimentare?

U.I.: Da, am foarte multe costume tradiționale, toate din Ucraina, cu care mă mândresc și pe care le păstrez aidoma unor comori. De la stră-stră-bunica mea, am un costum național foarte vechi, pe care îl îmbrac rar, doar la evenimente mari sau ocazii speciale. Noi, ca formație, încercăm să avem ținute diferite la fiecare eveniment, deoarece, pentru noi, contează și felul în care ne prezentăm. Nu ne achiziționăm niciodată costumele, ci ni le creăm din propria imaginație, pentru a fi diferiți, originali.

M.R.: În Valea Vișeuului, tradițiile și obiceiurile legate de marile sărbători creștine sunt păstrate cu sfințenie, lucru care mă bucură. Cum ai sărbătorit tu Crăciunul și Paștele în Ucraina, până a te stabili în România?

U.I.: Slavă Domnului, tradițiile și obiceiurile din Valea Vișeuului au rămas exact ca pe vremuri. De Crăciun, copiii vin la colindat, chiar și tinerii și adolescenții. Atunci se simte Crăciunul, când casa este plină. Din păcate, nu pot să spun că se întâmplă același lucru în Ucraina, la oraș. Părinții îmi spun că nu mai vine aproape nimeni la colindat și nu se simte atmosfera de sărbătoare. De Sfintele Sărbători Pascale, la fel. Valea Vișeuului este un sat cu oameni credincioși, care umblă la biserică, așa cum o făceau buncii noștri pe vremuri. Faptul că se păstrează tradițiile este un lucru bun și pentru generațiile care vin, pentru copiii care

cresc în familii credincioase, cu principii, valori și iubire de Dumnezeu. În toate cele trei zile de Paște, după slujbă, atât copiii, cât și tinerii se joacă în curtea bisericii, ca în vremurile de odinioară. Demult, din spusele soțului și ale cumnatului meu, se jucau și oamenii mai în vârstă. Acum nu mai este la fel. Din păcate, o dată cu tehnologia, nimic nu mai este la fel. Rețelele de socializare au acaparat și au înrobit omul. Când eram mică, petreceam Crăciunul la buncii mei. Umblam la colindat din casă în casă cu sora și verișoara mea, nu ne era frică de nimic și nu ne gândeam decât la timpul petrecut împreună. Părinții noștri ne lăsau să ne bucurăm de copilărie și de sărbători la buncii, care au fost cele mai frumoase.

M.R.: Iubirea pentru muzică te-a purtat pe cele mai înalte culmi. Pe lângă folclorul ucrainean, ce alte genuri muzicale abordezi?

U.I.: Să știi că genul clasic îmi este foarte apropiat, prin prisma faptului că am terminat Conservatorul. Am cântat și operă. Gustul pentru folclor l-am dezvoltat în familie, pentru că am cântat cu părinții mei muzică populară ucraineană, în timp ce, pe scenă, cântam mai mult muzică clasică. Bineînțeles că prin folclorul ucrainean reușesc să transmit mult mai multă emoție, trăire și bucurie.

Repertoriul îl alegem în funcție de opțiunile fiecăruia. Este normal să gândim diferit, suntem doi soliști și ne sfătuim unul pe celălalt. Soțul meu ne ajută foarte mult, vine cu idei novatoare, deci facem o treabă bună toți trei. Am cântat și încă o fac, de fiecare dată când am ocazia, melodii din repertoriul lui Whitney Houston, Mariah Carey, Lady Gaga. Încercăm să ținem pasul cu vremurile și să cântăm ceea ce publicul ne cere.

M.R.: Ți-ai transformat pasiunea într-un mod de viață și ce poate fi mai frumos decât să trăiești făcând ce-ți place, fără a simți vreo clipă că muncești? Povestește-ne despre cum ai ajuns profesor de pian la Școala Gimnazială de Arte din Sighetu Marmației.

U.I.: Atunci când faci ceva din plăcere, acest lucru se vede. Poate și de asta mă iubește lumea, pentru că nu fac nimic din obligație. Ca orice om, avem și noi zile mai bune și zile mai proaste, însă, datorită susținerii publicului, de la care ne luăm energia, reușim, de fiecare dată, să le depășim.

Sincer, nicio clipă nu am crezut că voi fi profesoară de pian. Când mă gândeam la viitor, mă vedeam o artistă, o solistă. Deși am absolvit cu succes și cu note mari Conservatorul, nu m-am gândit să fac din asta o profesie. Dar o profesoară dragă mie m-a îndemnat să nu renunț niciodată la pian, să studiez în continuare și, de ce nu, să trăiesc din asta, pentru că avea încredere în talentul meu. Aceste cuvinte mi-au intrat la suflet și au schimbat ceva în mine, ba chiar am început să studiez cu și mai mult avânt. Îi sunt recunoscătoare și în ziua de azi pentru acele sfaturi fără de care, poate, nu aș fi ajuns în acest punct. O altă profesoară, tot din cadrul Școlii de Muzică din Ucraina, mereu îmi spunea că trebuie să iubesc instrumentul, să-mi pun tot sufletul în interpretarea unui cântec.

Au trecut deja 6 ani de când lucrez la Școala de Muzică „George Enescu” din Sighet și îi datorez recunoștința mea și multe mulțumiri fostului director, domnul Nicolae Paraschiv, pentru tot ajutorul acordat mie și familiei mele, de-a lungul timpului. Deși, pe atunci, nu știam aproape deloc limba română, momentul în care degetele mele au atins pianul a fost, poate, cel mai frumos început într-o nouă lume. Domnul director mi-a spus că pentru el nu contează limba pe care o vorbesc, atâta timp cât sunt o profesionistă. Nu vreau să mă laud, dar am copii foarte talentați, foarte buni, cu care am participat la concursuri naționale și internaționale la București, Piatra Neamț, Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Sighetu Marmației. De asemenea, un rol important în atingerea performanței îl joacă părinții copiilor care îi sprijină, în cazul nostru, în drumul lor muzical.

M.R.: Cine ai fi tu, dacă muzica n-ar exista?

U.I.: Nu știu dacă pot să răspund la această întrebare. Nu știu. Nu-mi pot imagina viața fără muzică. De la începutul vieții, ea a fost lângă mine, atât în copilărie, în adolescență, cât și acum, când sunt soție și mamă. Le sunt recunoscătoare părinților, soțului, cumnatului pentru sprijinul lor necondiționat. Cu ajutorul lor și al lui Dumnezeu, reușesc să trăiesc o viață liniștită, plină de iubire, respect, înțelegere și dragoste pentru muzică.

M.R.: Dragă Ulyana, îți mulțumesc pentru răspunsurile frumoase și calde, care, cu siguranță, vor încânta cititorii revistei Ecouri Ucrainene.

U.I.: Îți mulțumesc încă o dată că m-ai ales pe mine, e o mare onoare că am luat parte la acest interviu.

~~~~~

Oleh HONCEARENKO <i>Din volumul</i> „Clopotele toamnei”	continuau să se topească... Și doar sufletele orășenilor continuau să ardă...	Mai bine rămâneam acasă: acolo, dacă bați la o casă părăsită, ți-ar deschide (?) și morții.	care se schimba părelnică în ceața dintre crengi... Noaptea, trag de mult cu urechea la acest Univers, ca să aud: „Unde plâng, cum gândesc, despre ce sușotesc?”. Cele auzite devin în viitor versuri! Și iată că dimineața n-aduce nimic, ea e goală pentru inimă și frunte. Doamne, redă-mi liniștea! În această liniște adâncă, în această a cincea dimensiune, nimic nu mă atrage, nimic nu mă mângâie și nimeni nu pomenește de iubire, de cântec! Îmi doresc pur și simplu liniștea toamnei cu care, cețoasă cum e, să acopăr iarăși pământul, să umplu cu pește râurile moarte...
7. Orașul stătea cu gura rânjită de sete, ca un câine de pripas, care-n zadar caută apă – toate adăpătorile-s ascunse în țevi, toate țevile-s întoarse în măruntaiele Pământului. Orășenii aveau fața căzută. Sufletele orășenilor ardeau. Și deodată, din însoțitul Cer senin, se porni o ploaie torențială cu soare! Dumnezeu se milostivi de cei însetați și făcu o Minune! Copacii beau lacom. Câinii vagabonzi leorpăie cu furie. Vrăbiile, uitând că ele nu-s păsări de apă, se bălăcesc în băltoace, ciugulind jucăușele steluțe de soare. Orașul, precum înțeleptul Hadhi, a anunțat Armistițiul Acvatic. Toate s-au luminat, precum Crucea Dătătoare de Viață! Și doar fețele orășenilor	11. Aș arde totul, măcar să mă-ncălesc! Nu contează – cu ajutorul focului sau cu vorba! Duc dorul căldurii de-acasă, căldură adevărată, pe care o mai înțeleg doar ochii și mâinile trudite. La ce-i trebuie sufletului semnale cos- mice? Că trupului îi ajung țigările Dymok și peșteri mici în Hăul zgârie-norilor. Probabil că e interesant să scuipi de la etajul o sută pe luminile festive ale reclamelor stradale. Dar nu cred că merită să locuiești deasupra căldurii. Nu merita să fie-mprejmuit orașul, ca să crească această realitate: „ridichea-i mai iute ca hreanul”. Am vrut biserică. Am vrut ascunzătoare.	13. Dimineața, până și piatra lăcrimează, din cauză că liniștea e provizorie. Se trage sânguincios cu tunurile după vrăbii până la ultimul obuz: lumea-i perseverentă! Vântul șuieră încordat... Geme speriat... Și n-ai unde să te retragi – doar în viață! 14. Sosi și clipa atemporală și a ucis liniștea	Traducere din limba ucraineană de Corneliu IROD

Din universul etnografic ucrainean

NUNTA TRADIȚIONALĂ UCRAINEANĂ

din Poienile de sub Munte – Maramureș

(Continuare din nr. 23)

Gătitul miresei

În ziua nunții, invitații sunt primiți în camera pregătită pentru ospăț, sunt așezați la masă în forma literei U, de o parte și de cealaltă a locului miresei, fiind, evident, serviți cu mâncare și băutură. Muzicanții întrețin atmosfera de sărbătoare. În altă cameră, mireasa este ajutată de prietene să se îmbrace, dar numai parțial, apoi, intră în camera cu invitați, unde este încălțată cu ciorapi specifici costumului popular și opinci. La piciorul drept, în ciorap, i se pun bani și lână, pentru ca viața ei viitoare să fie cât mai bogată și mai călduroasă.

Costumul miresei este alcătuit din: cămașă, poale, zadii, care sunt de două feluri: cel din față este făcut din material tergal verde cu flori, iar cel din spate este țesut la război, din ață colorată, în dungi, și brodat în partea de jos cu paiete și șnur alb; cojoc din piele, împodobit cu flori de ață, cusute manual; suman; ciorapi tricotați de mână cu model (*capciure*); opinci din piele; șnur negru; cununa și vălul miresei (*porteșea*).

Mireasa se așază pe scaun, cu picioarele pe cergă de lână, în mijlocul camerei, pentru a fi împletită și pentru a i se pune cununa și vălul. Împletitul miresei este un adevărat ritual. Părul i se împletește în două cozi lăsate pe spate, acesta trebuie să acopere capul până în margine, lângă urechi, în semn de smerenie. În timp ce o femeie specializată în împletitul părului se apucă de treabă, celelalte îi cântă, pe rând, cântece specifice de despărțire, de jale. Acest proces durează aproximativ 30 de minute.

După ce mireasa este împletită, i se așază pe cap cununa, alături de un șnur roșu, cu o floare mare de ață în spate (*uplete*), apoi i se pune la gât zgarda, iar, la final, vălul (*porteșea*) în jurul gâtului, ca un fular, în semn de smerenie (doar până la Biserică), mai apoi, cojocul.

Cântece pentru mireasă, în traducere liberă

1. Mireasa e pregătită, / În mare veselie,
Să meargă cât mai frumoasă, / La a ei cununie.
Părul ei se împletește / Pentru prima dată,
În codițe și cosițe / Cum n-a fost niciodată.

2. Ce se-ntâmplă cu mireasa / Acum cu găteală
Este că se va lepăda / De a fetei fală!

Acest cântec deschide ceremonialul de împletire a miresei și reprezintă primul ei pas spre despărțirea de statutul de fată.

3. Cântă cucu în poiană / Va cânta și mâine
Mama ei avea trei fete / Singură rămâne.

4./5. Scumpă mamă, nu fi tristă / Voi veni la tine,
Noaptea în vis, iară ziua / În închipuire.

6./7. Cunună verde, frumoasă / Te-am purtat cu cinstă,
Și te-am lăsat pe Altar / Printre Cele Sfinte.

Cununa reprezintă cinstea fetei, este simbolul fecioriei. Fata regretă, oarecum, faptul că trebuie să renunțe la acest statut, dar, în același timp, este recunoscătoare lui Dumnezeu că a ajuns la Altar fecioară. Cununa este purtată doar de fete și mirese. Mireasa, dacă se află la a doua căsătorie, nu are voie să poarte această cunună.

8. Cununiță din brebenoc / Cum de nu-ți mai pasă?
Că eu trebuie să te schimb / Pe-un batic de mătase.
9./10. Fie năframa mai scumpă / Și frumoasă tare,
Când o pui pe capul fetei / E o grijă mare.

Schimbarea cununii cu baticul reprezintă responsabilitatea pe care și-o asumă mireasa, din momentul în care renunță la statutul anterior.

11. Acum mireasa plânge / Și tare jalește,
După a ei cunună / Că o părăsește.

12./13. Vede cum se schimbă totul / Și scăpare nu e,
Ieri a fost o miresucă / Și astăzi femeie.

14./15. Cucu cântă mai departe / Și aduce știre,
Că oamenii zic de soacră / Că e rea din fire.

Cucul simbolizează vestirea și este asociat cu „gura lumii”, care duce faima soacrelor.

16. Fie soacra cât de rea, / Musai respectată,
Că nu mai ai viața ceea / Ce a fost de fată.

17. M-ai dat, mamă, de la tine / La străină casă,
Ca să cred că de acum / De mine nu-ți pasă.

18. Nu va trece multă vreme / Și îți vei da seama,
Că fără mine nu e la fel / Cum am fost la mama.

19./20. Bănuiesc că a mea mamă / N-a avut răbdare,
Sau nu a găsit o pâine / Să-mi dea de mâncare.

21. Dacă m-ai dat, scumpă mamă / Departe de tine,
La nevoie tu n-o să mai ai / Sprijin de la mine.

22./23. N-am să pot veni la tine / 'Napoi la-a ta casă,
Nici copii și nici soțul / N-o să mă mai lase.

Aici, apar obligațiile care vin odată cu noul statut, motivul abandonului. Fata se gândește cu tristețe că pleacă departe de mama sa, iar din cauza obligațiilor în calitate de nevastă, nu va putea să-și viziteze mama.

24. Dar precum pe câmp afară / Iarba înverzește,
La fel cu un soț iubit / Soția-ntinerește.

25. Și precum la umbră deasă / Iarba vestejește,
Și femeia cu-n soț rău / Se tot prăpădește.

26. Prietenele mele drage / Vă las cu-ntristare,
Dar vă doresc ca să urmați / Pe a mea cărare.

27. Nu mai plânge, miresucă / Că vei avea parte,
De un soț cum ți l-ai ales, / Până la-a ta moarte.

28./29. Dacă aș ști că n-o să am / Căsnicie bună,
Aș renunța la ea acum, / Pentru totdeauna.

Nesiguranța și îndoiala o sperie pe fată și o pun pe gânduri.

30. M-ai dat, mamă, în acel loc / Lipsit de iubire,
Unde nimeni nu mai știe / Ce e-o fericire.

31. Când m-ai dat, iubită mamă, / Te-ai gândit prea bine,
Am găsit la acea casă / Totul pentru mine.

32. Un soț mult iubit și harnic / Om cu bună seamă,
Și toți cei din acea casă / Soacra – ca o mamă.

33. Dacă s-ar întâmpla cumva / Să n-avem viață bună
Vom cere acelui munte, / Să ne dezczunune.

34. Dar muntele nu s-a nvoit / Cu o așa dorință,
Oamenii au luat parte, / La acea suferință !

35. Cei ce împletesc mireasa / Cer la gospodină
Să dea un pic de tărie / Nu-apă din fântână.

36. Fată, te duci în altă parte / La o stare bună,
Dar n-o să-ți fie cum a fost, / Acasă la mamă.

37. La mama ta totdeauna / Ai fost dezmiardată,
Iar la soacră, să știi bine, / Vei fi și certată.

38. Muntele alb se îmbracă / Cu multă verdeață,
Te las, mamă, că eu mă duc / La o nouă viață.

39. Muntele nu rămâne / Verde toată vara,
La fel și eu, dragă tată, / Am devenit noră.

Muntele înalt reprezintă distanțarea (depărtarea) fetei de părinți. Fata le spune părinților că nu vor mai avea parte de ajutorul și sprijinul ei la treburile gospodărești. Ea își va întemeia propria familie și se va îngriji de bunăstarea și prosperitatea acesteia.

Înainte de plecarea la cununie, are loc un moment solemn, luarea iertăciunii de la fiică. Lucrul acesta este inedit, deoarece, de obicei, mireasa își cere iertare de la părinți. Aici, în Poienile de sub Munte, părinții sunt cei care își cer iertare de la fiică.

Mama vine cu o găleată plină de colaci, de care este legat un prosop și o cană. Părinții rostesc următoarele cuvinte: „S-ar cuveni nu acest dar, însă, dacă ești bună, primește acest dar mic, în schimbul unui dar mare”. Mireasa primește darul și își sărută părinții, spunându-le că îi iartă. Apoi mireasa împarte colacii copiilor, primul colac dându-i unui băiat. (Tradiția spune că, dacă primul colac va fi dat unui băiat, atunci, și în familia mirilor, primul născut va fi băiat).

După acest moment, tot alaiul pornește spre locul întâlnirii, dar, înainte de plecare, în fața pragului de la ieșirea din casă, se pune o cergă, jărată și sare, peste care trece mireasa și tot alaiul, pentru a fi feriți de rău.

Pe traseu, nuntașii, atunci când se întâlnesc cu cineva cunoscut, îl cinstesc cu un pahar de horincă. Alaiul de nunță se oprește la locul de întâlnire stabilit, unde va sosi și mirele cu partea lui de nuntași.

(Va urma)

Irina NĂSUI